

1855. á hjónabandi. Eins og alþingið hafði því stungið upp á, að í
31. maí. stað orðanna „vitnisburðarbrjef frá fjárstjórninni” yrði sett „vitnisburðarbrjef fra hlutaðeiganda amtmanni”, og í stað orðanna „gegnt skyldu sinni að sjá ekkju sinni borgið með fjárstyrk eptir sinn dag” yrði sett „sent amtmanni beiðni til ríkisfjárstjórnarinnar um að mega leggja í lífsábyrgðarsjóðinn”, eins mælti fjárstjórnin líka með því, að lagaboð þetta yrði lögleitt með þessum breytingum.

31. maí. **24. Tilskipun, sem lögleiðir á Íslandi lög 5. janúar 1851, um eptirlaun¹.**

Vjer Friðrik hinn Sjöundi o. s. frv. Gjörum kunnugt: Eptir að Vjer höfum meðtekið þegnlegt álitsskjal Vors trúa alþingis, um að gjöra gildandi á Íslandi lög 5. janúar 1851, um eptirlaun, bjóðum Vjer og skipum fyrir á þessa leið:

1. gr. Sjerhver sá, er konungur hefur gjört að embættismanni og launað er af sjóði ríkisins, á rjett á að fá eptirlaun eptir lagaboði þessu, þegar honum er veitt lausn frá embætti fyrir aldurs sakir eða heilsulasleika, eða annara orsaka vegna, sem honum er ósjálfrátt.

Með lagaboði skal ákveða, hverja embættismenn konungur setur, en þangað til slíkt lagaboð er gjört, verður það eptir sömu reglum og hingað til, þó þannig, að þau embætti, sem samkvæmt reglum þeim, sem hingað til hafa gilt, hafa ekki veitt rjett til eptirlauna, skulu heldur ekki gjöra það eptir þessu lagaboði, eins og að hinu leytinu sjerhver sá, sem, þegar þetta lagaboð kemur út, er í því líku embætti, að hann eptir þeim hingað til gildandi reglum hefur getað vænzt eptirlauna, en embættið nú eptir þessu lagaboði veitir ekki rjett til eptirlauna, skal eiga heimting á eptirlaunum fyrir sjálfan sig.

Hinn sama rjett til eptirlauna eiga þeir embættismenn, sem hafa embætti við ríkisþingið, eða við stofnanir þær, hverra tekjur og gjöld eru ákveðin í ríkisfjárlögunum.

Þó einhver sje settur embættismaður um hríð, hefur hann ekki rjett til eptirlauna.

1) sbr. Alþingist. 1853, bls. 1036; Alþingist. 1855, Viðbætur, bls. 85—89.

Sveitirnar ákveða sjálfar, að hve miklu leyti embættismenn þeirra geti fengið eptirlaun, sem og hversu mikil þau skuli vera.

2. gr. Eptirlaunin verða borguð úr ríkissjóðnum, að svo miklu leyti, sem þau ekki verða greidd á annan hátt, samkvæmt reglum þeim, sem hingað til hafa gilt um það efni, eða seinna kynnu að verða ákveðnar.

Af konungspeningunum og lífeyri konungsaettarinnar, hvoru fyrir sig, greiðast eptirlaun þau, er á þeim hvíla.

Þegar konungaskipti verða, eða þegar einhver sá lífeyrir, sem nú er, er á enda, verður í hvert skipti ákveðið með sjerstöku lagaboði, hver eptirlaun ríkissjóðurinn skuli greiða í því tilliti.

3. gr. Eptirlaunin skal reikna eptir tímalengd þeirri, sem hlutaðeigandi hefur þjónað sem embættismaður með eptirlaunarrjetti, og eptir upphæðinni að meðaltali á embættislaunum þeim, er hann hefur haft 5 síðustu árin, áður en hann fjekk lausn frá embættinu, eða í öll þau ár, sem hann hefur þjónað embætti, svo framarlega sem það hafa ekki verið fimm ár, þannig að:

frá 0-2 ára þjónusta veiti $\frac{1}{10}$ af launa upphæðinni að meðaltali í eptirlaun

„ 2-4	—	—	$\frac{2}{10}$	—	—
„ 4-7	—	—	$\frac{3}{10}$	—	—
„ 7-10	—	—	$\frac{4}{10}$	—	—
„ 10-20	—	—	$\frac{5}{10}$	—	—
„ 20-21	—	—	$\frac{31}{60}$	—	—
„ 21-22	—	—	$\frac{32}{60}$	—	—
„ 22-23	—	—	$\frac{33}{60}$	—	—
„ 23-24	—	—	$\frac{34}{60}$	—	—
„ 24-25	—	—	$\frac{35}{60}$	—	—
„ 25-26	—	—	$\frac{36}{60}$	—	—
„ 26-27	—	—	$\frac{37}{60}$	—	—
„ 27-28	—	—	$\frac{38}{60}$	—	—
„ 28-29	—	—	$\frac{39}{60}$	—	—
lengri en 29	—	—	$\frac{40}{60}$	—	—

Sá, sem er fullra 70 ára, á rjett á að fá lausn með eptirlaunum samkvæmt þessu lagaboði.

1855.
31. maí.

Sá embættismaður, sem slasast þannig, þegar hann er að gegna embætti sínu, að hann verður að fá lausn frá embættinu, fær ávallt $\frac{2}{3}$ af embættistekjum sínum í eptirlaun.

Ef eitthvert embætti er lagt niður, á sá embættismaður heimting á að njóta $\frac{2}{3}$ hluta af embættistekjum sínum í 5 ár í biðlaun, en er þá undir eins skyldur til að taka aptur við hæfilegu embætti með sömu tekjum að minnsta kosti, sem því embætti fylgdu, sem niður var lagt. Hafi hann ekki fengið nýtt embætti að 5 ára fresti, verða honum veitt eptirlaun. Þau ár er hann hefur notið biðlauna, skal álíta sem embættisár, þegar farið verður síðar að reikna eptirlaun hans; en eptirlaunin skal reikna eptir þeim embættistekjum, er hann hafði, áður en hann fjekk biðlaun. Ef hann tekur á móti embætti, sem fylgja minni tekjur, fær hann af þeim eptirlaunum, sem honum bera eptir hið meira embætti, er hann áður hafði, svo mikið, sem samanlagt við tekjur hins nýja embættis jafnast við tekjur hans í hinu fyrra embætti, og ekki meira.

4. gr. Þær embættistekjur, sem teknar verða til greina, þegar reiknuð eru eptirlaun eða biðlaun samkvæmt 3. gr., eru:

1) Viss árleg laun, og skal þar með einnig talin uppbót fyrir landauragjald, sem embættinu fylgir, að svo miklu leyti sem þessi uppbót er einskorðuð við ákveðna peninga-upphæð;

2) launaviðbót, sem veitt er manningnum sjálfum;

3) aukatekjur, starfalaun (*Gebyrer*), hundraðsgjöld, skrifara-kaup og því um líkar óvissar tekjur, sem lagaheimild er fyrir (þó undan skilst hlutur í sektarfje, aukakaup, dagpeningar, borðfje, skrifstofupeningar, og peningar til hestahalds og þess konar), sem og slík hlunnindi (leigulaus bústaður, bújörð, eldiviður og ljós þar í talið), sem með berum orðum eru veitt hlutaðeiganda sem laun eða hluti af launum hans. Þegar allar tekjur embættismannsins saman taldar eru meira en 1000 rd., skal draga $\frac{1}{3}$ frá, af því er allar tekjurnar verða meiri en 1000 rd., fyrir það, að hinar áður greindu óvissu tekjur og hlunnindi er með talið.

Við þau embætti, þar sem skrifstofuhald og ferðakostnaður og þess konar er sameinað embættunum, en engar tekjur eru

1855.
31. maí.

lagðar sjer í lagi til þess að standast slík útgjöld, skal þá peningaupphæð, sem álíta má að þar til gangi árlega, draga frá öllum tekjum embættisins, og skal reikna eptirlaun af tekjuhæð þeirri, sem þá er eptir. Það sem embættistekjur, sem taldar eru eptir áður nefndum reglum, eru meiri en 6000 rd., skal ekki tekið til greina. Engin eptirlaun mega vera hærri en 3000 rd.

5. gr. Sá er fyrirgjörir embætti sínu, missir einnig rjett til eptirlauna.

6. gr. Þegar embættismanni er vikið frá, fyrir einhverjar misfellur, sem ekki varða embættistöpun, en veikja þó þá virðingu og traust, sem nauðsynlegt er fyrir stöðu hans, skal ákveða eptirlaun hans með sjerstöku lagabóði.

7. gr. Eptirlaun eða biðlaun missast:

1) gjörsamlega eða að tiltölu, þegar hlutaðeigandi fær aptur embætti og laun;

2) þegar hann án konungsleyfis gengur í þjónustu útlendra ríkja;

3) þegar hann tekur sjer bústað í öðrum löndum, án samþykkis konungs;

4) þegar hann hefur ekki tekið eptirlaun eða biðlaun sín í 3 ár, og getur síðan ekki sannað lögmæt forföll.

5) þegar hann verður dæmdur sekur í þess konar athæfi, sem mundi hafa svipt hann embætti, ef hann hefði þá í því verið, eða ef það sannast upp á hann, að hann hafi orðið sekur í slíkri hegðun, áður en hann fjekk lausn fra embættinu.

Þegar embættismaður, sem hefur fengið lausn frá embætti með eptirlaunum, tekur við nýju embætti, hefur hann rjett til, þegar hann fær lausn frá þessu embætti, að fá eptirlaun þau, sem hann áður hafði.

8. gr. Hver kona, sem hjeðan í frá verður ekkja eptir embættismann þann, sem hafði eptirlaunarjett eða eptirlaun, skal hafa rjett til að fá eptirlaun úr sama sjóði, sem maður hennar, með undantekningum þeim, sem til eru teknar í 9. grein.

Eptirlaun ekkjunnar reiknast $\frac{1}{4}$ af launum mannsins, eins og þau eru talin eptir 3. og 4. gr. þessara laga, þegar þau eru lögð til grundvallar fyrir því, hvernig reikna skal eptirlaun hans,

1855.
31. maí.

þó svo, að eptirlaun ekkjunnar, sem á þenna hátt koma út, geti ekki verið meiri en 600 rd., nje heldur meiri en þau eptirlaun, sem maðurinn hefði getað fengið, eða hafði þegar hann dó.

Þar sem kringumstæðurnar mæla með því, getur konungurinn þar að auki í viðbót við eptirlaunin veitt 10 til 50 rd. árlega fyrir hvert af börnum ekkjunnar, sem ekki er sjöð fyrir, þangað til hvert barn er 18 ára; þó skal eptirlaunaviðbót þessi því að eins haldast, að kringumstæður þær, sem hún er byggð á, eigi sjer framvegis stað, og skal sanna það á hverju ári fyrir ríkisfjárstjórninni.

9. gr. Þær embættismanna-ekkjur hafa engan eptirlaunarrjett, sem hafa gipzt eldra manni en 60 ára, eða á banasæng hans, eða eptir að hann fjekk lausn frá embætti með eptirlaunum, eða ef hjónabandinu var gjörsamlega slitið, áður en maðurinn dó.

10. gr. Embættismannakonur, sem samkvæmt lagaboði þessu ekki hafa lengur rjett til eptirlauna, en eptir hingað til gildandi reglum áttu eptirlaun í vændum, áður en lög þessi koma út, geta fyrir sjálfar sig væntzt svo mikilla eptirlauna, sem venjulegt hefur verið að undan förnú að hver þeirra fengi.

11. gr. Eptirlaun ekkna missast:

1) þegar ekkjan giptist á ný;

2) þegar hún tekur sjer bústað í öðrum löndum án samþykkis konungs;

3) þegar hún hefur ekki hirt eptirlaunin í 3 ár, og getur síðan ekki sannað lögmæt forföll.

4) þegar hún verður dæmd sek í einhverri athöfn, sem að almennings áliti er ósæmileg.

Þegar ekkja missir eptirlaun, af því hún hefur gipzt á ný, á hún rjett á að fá aptur hin sömu eptirlaun, ef hún verður ekkja í annað sinn.

12. gr. Reglurnar um eptirlaun presta og presta-ekkna skal ákveða með sjerstökum lögum.

Einnig skal ákveða eptirlaun handa þeim embættismönnum, sem eru í nýlendunum og ekkjum þeirra með sjerstökum lögum.

Þangað til þessi lög verða útgefin geta bæði prestar og

presta-ekkjur, sem einnig embættismenn í nýlendunum og ekkjur þeirra, væntzt sömu eptirlauna og hingað til.

1855.
31. maí.

13. gr. Föðurlausum og móðurlausum börnum þeirra embættismanna, sem áttu rjett til eptirlauna, getur konungur veitt hverju um sig 20 til 100 rd. eptirlaun árlega, að svo miklu leyti og svo lengi, sem þau þurfa við og eru þeirra makleg; þó ekki lengur en þangað til þau eru 18 ára; þörf þeirra og maklegleik skal árlega sanna fyrir ríkisfjárstjórninni.

14. gr. Þegar eptirlaun eða biðlaun eru ekki hirt í heilt ár, hverfa þau það ár í þann sjóð, er þau áttu að gjaldast úr.

Eptir þessu eiga allir hlutaðeigendur sjer að hegða.

Samhljóða hinum danska texta, vitnar

Oddg. Stephensen.

Ástæður fyrir tilskipun þessari.

Þegar lögin 5. janúar 1851 um eptirlaun¹ voru borin undir álit alþingis, stakk það upp á þeim breytingum, sökum þess hvernig á stæði í landinu: að þessi klausa í 1. gr. „Hinn sama rjett til eptirlauna eiga þeir embættismenn, sem hafa embætti við ríkisþingið, eða við stofnanir þær, hverra tekjur og gjöld eru ákveðin í ríkisfjárlögum“, væri úr felld; að hinar seinustu klausur í 2. gr. „Af konungspeningunum og lífeyri konungsættarinnar hvoru fyrir sig greiðast eptirlaun þau, er á þeim hvíla. Þegar konungaskipti verða, eða þegar einhver sá lífeyrir, sem nú er, er á enda, verður í hvert skipti ákveðið með sjerstöku lagaboði, hver eptirlaun ríkissjóðurinn skuli greiða í því tilliti“, verði úr felldar; og að 12. og 14. grein verði úr felld.

En þar eð hjer rædir ekki um að gjöra sjerstök eptirlaunalög fyrir Ísland, heldur að lögleiða þar almennt lagaboð, og sjerstakt ásigkomulag Íslands er því ekki til fyrirstöðu, þótti fjárstjórninni ekki ástæða til að fallast á neinar af breytingum þeim, er þingið hafði gjört, og rjedi því til að lögleiða þetta lagaboð óbreytt.

¹) sbr. Ástæður fyrir hinu opna brjefi hjer næst á undan.